

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması

Turkish adaptation of Global Citizenship Scale: Reliability and Validity

Prof. Dr. İbrahim Fevzi ŞAHİN¹

Arş. Gör. Fatih ÇERMİK²

Özet

Bu araştırmanın amacı Morais ve Ogden (2011) tarafından geliştirilen Küresel Vatandaşlık Ölçeği (KVÖ)'ni Türkçeye uyarlamak ve geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapmaktır. Araştırmanın çalışma grubunu Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinde öğrenim görmekte olan 429 üniversite öğrencisi oluşturmuştur. Ölçeğin dil geçerliliği için uzman görüşleri esas alınmıştır. Ölçeğin örtük yapısını belirlemek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 43.77'sini açıklayan üç faktörlü bir yapı elde edilmiş ve üç faktörlü yapının model uyum indekslerinin yeterli olduğu bulunmuştur. Güvenirlik için iç tutarlık, iki yarı ve test tekrar test teknikleri uygulanmış ve güvenirlik katsayıları Cronbach alpha .76, Sperman Brown iki yarı güvenirlik katsayısı .75 ve test tekrar test güvenirlik katsayısı .75 olarak bulunmuştur. Elde edilen bulgular doğrultusunda Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin, Türk kültüründe uygulanabilecek güvenilir ve geçerliliği bulunan bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, küresel vatandaşlık, geçerlik, güvenirlik

¹ Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Erzurum

² Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü, Ağrı

Abstract

The purpose of this study is to adapt Global Citizenship Scale (GCS) developed by Morais and Ogden (2011) into Turkish and to do the validity and reliability analysis of the scale. The work group of the study consists of 429 undergraduates studying in University of Ağrı İbrahim Çeçen. For the language validity of the scale, expert views were offered for consideration. Exploratory and confirmatory factor analysis were done to determine the implicit structure of the scale. As a result of exploratory factor analysis, a three-factor structure which explains 43.77 % of the total variance was obtained and it was found that the fit index of this three-factor structure is enough. For the reliability of the scale, internal consistency, split half and test – retest methods were applied and the reliability coefficient was found to be; Cronbach alpha $\alpha = .76$, Sperman Brown split half reliability .75 and test-retest reliability coefficient .75. According to the obtained data, it can be said that Global Citizenship Scale is a scale which has adequate validity and reliability to be applied on Turkish culture.

Key Words: *Globalization, global citizenship, validity, reliability*

GİRİŞ

Günümüz dünyasının en çok tartışılan konularından birisi hiç kuşkusuz küreselleşme ve küreselleşmenin etkileri konusunda olmaktadır. Çok tartışılan bir konu olan küreselleşmenin ne olduğuna dair ortak bir tanım olmamakla birlikte, küreselleşme; ekonomik, siyasal ve kültürel açıdan, bazı değer ve yapıların, yerellik ve ulusallık boyutunu aşarak dünya geneline yayılmasıdır (Şahin,2011,s.2) şeklinde tanımlanabilir. Küreselleşmeyi Yılmaz ve Güdek (2012), teknolojik, ekonomik ve politik gelişmelerin ivme kazandırdığı, toplumsal ve bireysel kimliklerin izlerinin silinerek evrensel geçerliliği olan yenedünya düzeninin hâkim olduğu ve genel olarak tek tipleşmenin yaşandığı bir süreç şeklinde tanımlamıştır.

Küreselleşme sonucunda, dünya genelinde zaman ve mekân kısıtlamaları ortadan kalkmış, dünyanın küçülmesi ve insanların birbirine yaklaşmasıyla birlikte toplumlar ve kültürler arasındaki etkileşim artmıştır (Bornman ve Schoonraad,2001,s.93). Küreselleşme ile birlikte sınırların kalkması ve mesafelerin daralması sonucunda ulus devlet zayıflamaya başlamış (Esendemir,2008,s.25), küreselleşme ve uluslararası göçler sebebiyle ortaya çıkan ulus ötesi ve karma kültürlü toplumlar sebebiyle (Osler ve Starky,2005,s.21) de vatandaşlık kavramının yeniden tanımlanması ihtiyacı doğmuştur. İlk olarak Antik Yunan şehir devletlerinde ortaya çıkan (Heater,2002,s.457) vatandaşlık kavramı küresel çağdan önce ulus devlete bağlılık biçimi olarak devletin coğrafi sınırları içinde tanımlanmıştır (Esendemir,2008,s.12). Bu süreçte devletlerde, var olan düzene uyan davranışlar sergileyen vatandaş yetiştirme eğilimi mevcutken, küreselleşme süreci ile birlikte, sadece kendi ülkesine karşı değil bütün insanlığa karşı sorumluluk sahibi bireyler yetiştirme eğilimi başlamıştır (Kan,2009b,s.25). Bu sürecin sonunda, dünyadaki tüm insanların birbirinden etkilendiği, uluslararası bir bağlılık ve aidiyet duygusu ile dünya vatandaşlığını ifade eden (Ersoy,2013,s.75), Küresel Vatandaşlık kavramı ortaya çıkmıştır.

Küresel vatandaşlık müfredatını hazırlayan OXFAM (2006) küresel vatandaşı şu şekilde tanımlamıştır:

- Geniş bir dünyanın ve bu dünyanın vatandaşı olarak kendi rolünün farkındadır,
- Çeşitliliğe değer verir ve saygı duyar.
- Dünyanın işleyişini anlar.
- Sosyal adaletsizliğe karşı öfkeli.
- Yerelden küresel çeşitli düzeyde topluluklara katılır.
- Dünyayı daha adil ve sürdürülebilir bir yer yapmak için her türlü eyleme hazırdır.
- Yaptığı eylemler için sorumluluk alır.

Burrows (2004,s.1) küresel vatandaşlığı, küresel güçleri ve bu güçlerin bireyin yaşamına olan etkisini bilmek, kültürü ve kültürel farklılıkları anlamak, dünya sorunlarını çeşitli perspektiflerden analiz edebilmek ve dünya hakkında yeni fikirler üretebilmek olarak tanımlamıştır. Küresel vatandaşlar, dünyada tüm varlıkların birbirleriyle bağlantılı hale geldiklerini kavrayan, ekolojik devamlılık ve sosyal adaletin önemine vakıf kişilerdir (Burman ve diğ., 2013,s.7) ve olaylara ve dünyaya insanlık gözüyle bakabilen ve gelecek

nesillere sürdürülebilir bir yaşam bırakmayı hedef edinen evrensel bir kişiliktir (Kan,2009b,s.26).

Dünya genelinde çok popüler bir konu olan küresel vatandaşlık ülkemizde henüz yeni bir konu durumundadır. Literatür incelendiğinde ülkemizde küresel vatandaşlıkla ilgili çalışma sayısının sınırlı olduğu görülmektedir (Ceylan 2014, Mutluer, 2013, Ersoy, 2013, Takkaç ve Akdemir 2012, Kalburan, Ceylan ve Kandır, 2010, Kan 2009a,b, Özyurt 2009 ve Tuncel ve Uğur,2009). Bu çalışmanın amacı Morais ve Ogden (2011) tarafından geliştirilen Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin Türkçe uyarlamasını yapmaktır. Yurt dışında sıklıkla kullanılan bu ölçeğin ülkemiz literatürüne de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklere yer verilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırma Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesinin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 429 üniversite öğrencisi üzerinden yürütülmüştür. Öğrencilerin 81'i Sınıf Öğretmenliği, 32'si Türkçe Öğretmenliği, 49'u Matematik Öğretmenliği, 92'si Okul Öncesi Öğretmenliği, 66'sı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, 55'i Tarih Bölümü ve 54'ü Edebiyat Bölümünde öğrenim görmektedirler. Araştırmaya katılan öğrencilerin 206'sı (% 48,02) erkek ve 223'ü (%51,98) kız öğrencidir. Katılımcıların 161'i birinci sınıf ve 268'i ikinci sınıfta öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Küresel Vatandaşlık Ölçeği: Küresel Vatandaşlık Ölçeği; en az lise mezunu öğrencilerin küresel vatandaşlık düzeylerini belirlemek amacıyla Morais ve Ogden (2011) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek öz bildirim dayalı beşli likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçek, orijinal formunda 30 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; Sosyal Sorumluluk, Küresel Yetkinlik ve Küresel Sivil Katılım şeklindedir. Ölçeğin puanlanması "kesinlikle katılmıyorum(1), ve kesinlikle katılıyorum (5)" şeklindedir. Ölçeğin "Sosyal Sorumluluk" boyutundaki maddelerin tamamı ters puanlanmaktadır. Ölçeğin geçerlik işlemleri için açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve açılımlayıcı faktör analizinde % 51.63 varyans açıklayan üç faktörlü bir yapı elde edilmiş ve bu yapının model uyum indekslerinin iyi düzeyde olduğu bulunmuştur. Güvenirlilik analizinde ise ölçeğin toplamına ilişkin iç tutarlık katsayısının $a=.72$ ve alt boyutların iç tutarlık katsayısının ise .70 ile .72 arasında değiştiği bulunmuştur.

İşlem

Ölçeğin psikometrik özelliklerini belirlemek için çalışma grubuna son şekli verilen ölçek formu uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilere öncelikle madde analizi yapılmış ve her bir maddenin madde toplam korelasyon değerlerinin .30'un üzerinde olup olmadığı incelenmiştir. Faktör yapısını belirlemek için ise açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açılımlayıcı faktör analizinde ölçekte yer alacak maddelerin belirlenmesinde maddelerin öz değerlerinin en az 1 (Shevlin ve Lewis, 1999), maddelerin

faktör yük değerinin en az .30 olmasına ve maddelerin tek bir faktörde yer alması ve iki faktörde yer alan faktörler arasında ise en az .10 fark olmasına dikkat edilmiştir (Büyüköztürk, 2007).

AFA'dan elde edilen madde-faktör yapısının doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile model uyumu test edilmiştir. DFA için çoklu uyum indeksleri kullanılmıştır. Uyum indekslerinde genelde olduğu gibi AGFI, GFI, CFI, NFI, RFI, NNFI ve IFI için $>.90$, (Şimşek, 2007) ve RMSEA için $<.08$ ölçüt olarak alınmıştır (Cole, 1987, Şimşek, 2007, Büyüköztürk, 2007). Ölçeğin güvenilirlik analizi için iç tutarlık, iki yarı güvenilirlik ve test tekrar test işlemleri yapılmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik analizleri için SPSS 20.00 ve LISREL 9.01 (Jöreskog ve Sorbom, 1996) paket programları kullanılmıştır.

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin Geçerlilik Çalışmaları

Dil Geçerliliği

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin Türkçe uyarlamasını yapmak için ölçeğin geliştirme çalışmasını yapan Morais ve Ogden (2010) ile iletişime geçilmiş ve gerekli izin e posta yoluyla alınmıştır. Yabancı dilden yapılan ölçek uyarlaması çalışmalarında ifadelerin uyarlama yapılacak dil ve kültüre uygun olması büyük önem arz etmektedir. Ölçeğin dil geçerliliğini sağlamak için uzman görüşleri esas alınmıştır. İngilizce formun Türkçeye çevrilmesi süreci şu şekildedir; İlk aşamada bir İngilizce okutmanı ve iki İngilizce öğretmeni tarafından Türkçeye çevirisi birbirlerinden bağımsız olarak yapılmıştır. İkinci aşamada bu çeviriler araştırmacı ve bir Türkçe dil uzmanı tarafından karşılaştırılmış ve maddeleri en iyi ifade ettiği düşünülen çeviriler benimsenmiştir. Daha sonra 50 üniversite öğrencisine deneme uygulaması yapılmış ve anlamakta güçlük çektikleri madde olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Düzeltilmeye ihtiyaç duyulan maddeler yeniden ifade edilmiştir. Son aşamada ölçek iki İngiliz dil bilimci tarafından tekrar çevrilmiş ve birinci aşamada elde edilen ölçekle başka bir dil uzmanı tarafından karşılaştırılmıştır ve son şekline karar verilmiştir. Daha sonra ölçeğin Türkçe ve İngilizce formları İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde okuyan öğrencilere belirli aralıklarla uygulanmış ve dil geçerliği hesaplanmıştır. Ölçeğin Türkçe ve İngilizce formları arasındaki korelasyon .71 olarak bulunmuştur. Son şekli verilen ölçek formu üzerinde geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Faktör Analizi

Faktör analizi, gözlemlenen çok sayıdaki değişken içerisinden gruplandırılmış temel değişkenler ya da faktörler tanımlayarak değişken sayısını azaltmak amacı ile yapılır. Tanımlanan her bir faktör, değişkenler arasındaki ilişkinin ölçülmesi sonucu aynı özelliği ölçen birbiri ile ilişkili değişken setinden oluşur. Diğer bir ifadeyle faktör analizi, bir konuda deneklerin verdiği cevaplara göre değişkenler arasındaki korelasyonun hesaplanarak, birbiri ile ilişkili olan ve aynı boyutu ölçen değişkenlerin gruplandırılması sonucu faktör elde etme işlemidir (Ural ve Kılıç, 2005). Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin örtük yapısını ortaya çıkarmak ve özgün formunda açıklanan yapıyı doğrulamak için sırasıyla açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Çalışma grubundan toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek amacıyla KMO ve Barlett testleri yapılmıştır. Küresel vatandaşlık ölçeği, için yapılan AFA sonucunda KMO .843 ve Barlett testi χ^2 değeri ise 2,724 ($p < .001$) olarak bulunmuştur. KMO'nun .60'dan yüksek, Barlett testinin de anlamlı çıkması verilerin faktör analizi yapmak için uygun olduğunu gösterir (Field, 2009; Büyüköztürk, 2007). Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin örtük yapısını ortaya çıkarmak için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin Maddelerinin Faktör Yükleri, Alt Ölçeklerin Açıkladığı Varyanslar ve Madde Analizleri

Madde	Faktör 1	r	Madde	Faktör 2	r	Madde	Faktör 3	r
M3	.49	.60	M2	.45	.50	M1	.52	.43
M6	.61	.51	M4	.48	.34	M10	.59	.54
M8	.48	.59	M5	.46	.44	M14	.58	.54
M11	.64	.51	M7	.56	.51	M16	.40	.43
M13	.55	.41	M9	.43	.48	M18	.50	.50
M17	.66	.46	M12	.45	.51	M28	.52	.47
M19	.67	.45	M15	.53	.41			
M21	.65	.51	M20	.30	.46			
M22	.55	.57	M23	.50	.45			
M24	.59	.32	M25	.34	.51			
M27	.41	.37	M26	.41	.51			
M29	.57	.43						
M30	.71	.40						
% 25.54			% 9.41			% 8.82		
Toplam varyans : % 43.77								

Tablo 1 incelendiğinde Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin toplam varyansın % 43,77'sini açıklayan üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kline (2011) ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında açıklanan toplam varyans oranının en az % 40 olması gerektiğini belirtmektedirler. Bu doğrultuda araştırma sürecinde açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen % 43,77 varyans değerinin ölçeğin faktör yapısına karar vermek için yeterli olduğu söylenebilir.

Ölçeğin birinci alt boyutu faktör yükleri .41 ile .71 arasında değişen ve 3, 6, 8, 11, 13, 17, 19, 21, 22, 24, 27, 29 ve 30.maddeler olmak üzere toplam 13 maddeden oluşan ve ölçekteki toplam varyansın % 25.54'ünü açıklayan "Küresel Sivil Katılım" alt boyutudur. İkinci alt boyut, faktör yükleri .34 ile .56 arasında değişen ve 2, 4, 5, 7, 9, 12, 15, 20, 23, 25 ve 26.maddeler olmak üzere toplam 11 maddeden oluşan ve ölçekteki toplam varyansın % 9.41'ini açıklayan "Küresel Yetkinlik" alt boyutudur. Üçüncü alt boyut, faktör yükleri .40 ile .59 arasında değişen 1, 10, 14, 16, 18 ve 28. maddeler olmak üzere toplam altı maddeden

oluşan ve ölçekteki toplam varyansın % 8,82'sini açıklayan "Sosyal Sorumluluk" alt boyutudur.

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin madde geçerliliğini incelemek için düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarına bakılmıştır. Madde toplam korelasyon değerlerinin .32 ile .60 arasında sıralandığı görülmüştür. Madde toplam korelasyonunun yorumlanmasında değeri .30 ve üzerinde olan maddelerin ölçülecek özelliği ayırt etme açısından yeterli kabul edildiği ve ölçek toplamı ile uyumlu olduğu (Field, 2009; Büyüköztürk, 2007; Erkuş, 2012, Seçer, 2013) göz önüne alındığında, ölçekte yer alan tüm maddelerin ölçek toplam puanı ile orta ya da yüksek düzeyde ilişkili olduğu ve madde geçerliliğinin sağlandığı söylenebilir.

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin faktörleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla faktörler arası korelasyona bakılmıştır. Çoklu bağıntı (Multicollinearity) problemi açısından alt boyutlar arasındaki korelasyon katsayısının .90 ve üzerinde bulunmaması önerilmektedir (Pallant, 2001; Field, 2009, Akbulut, 2010). Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin çoklu bağıntı durumunu incelemek için yapılan korelasyon analizine ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin Alt Boyutları Arasındaki Korelasyonlar

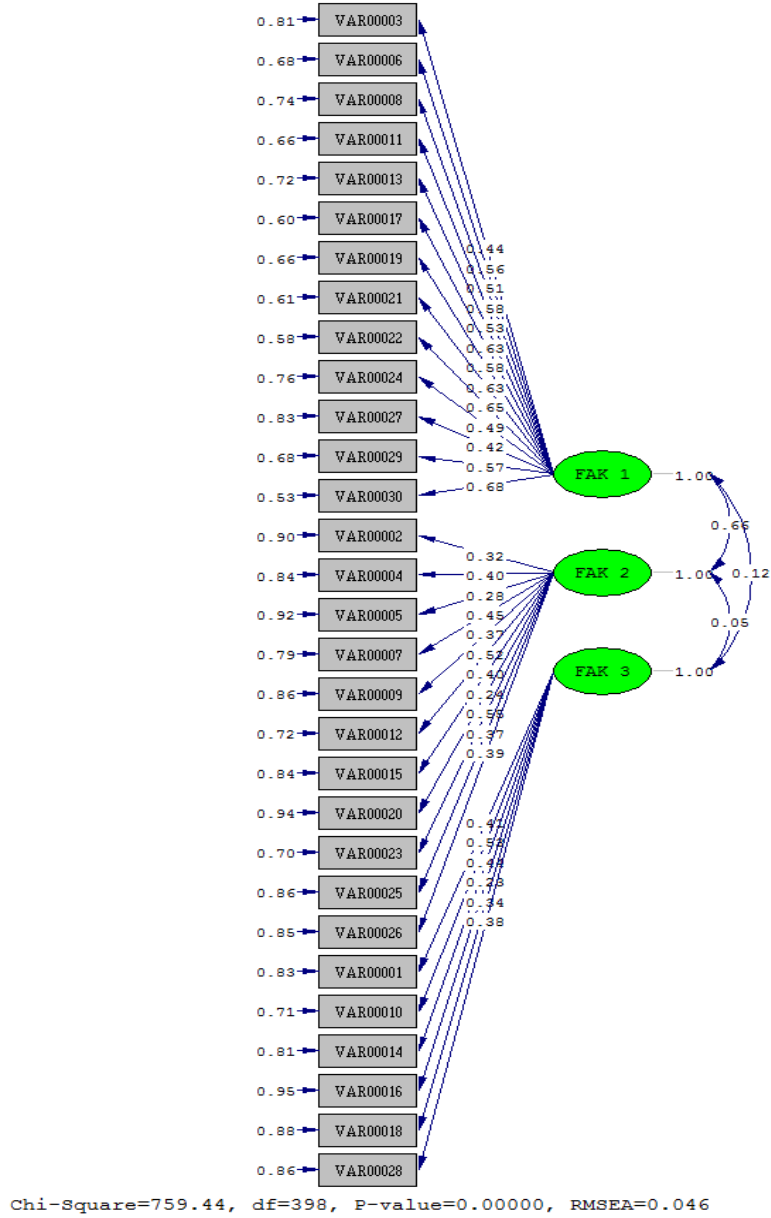
	1	2	3	4
1.Faktör 1	1			
2.Faktör2	.366**	1		
3.Faktör 3	.411**	.241*	1	
4.Ölçek Toplam Puanı	.730**	.495**	.757**	.658**

* p< 0.05 (2-tailed). **. p< 0.01 (2-tailed).

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin alt ölçekleri arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde elde edilen veriler dört alt boyut arasında da anlamlı düzeyde ilişkiler olduğunu ve çoklu bağıntı probleminin bulunmadığını göstermektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen üç faktörlü yapının model uyumunu test etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA, özellikle başka kültürlerde ve örneklerde geliştirilmiş ölçme araçlarının uyarlanmasında kullanılan bir geçerlilik belirleme yöntemidir. Sümer'e (2000) göre DFA kuramsal bir temelden destek alarak pek çok değişkenden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirmeye yönelik bir analizdir. Bir başka anlatımla DFA, önceden belirlenmiş ya da kurgulanmış bir yapının toplanan verilerle ne derece doğrulandığını incelemeyi amaçlar. Açımlayıcı faktör analizinde belirli bir ön beklenti ya da denence olmaksızın faktör yükleri (ağırlıkları) temelinde verinin faktör yapısı belirlenirken, DFA ise belirli değişkenlerin bir kuram temelinde önceden belirlenmiş faktörler üzerinde ağırlıklı olarak yer alacağı şeklindeki bir öngörünün sınanmasına dayanır. Doğrulayıcı faktör analizinde Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin Türkçe formun üç faktörlü modelinin uyum indeksleri incelenmiş ve elde edilen bulgular Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Küresel Vatandaşlık Ölçeği Birinci Düzey DFA sonucu

Şekil 1 incelendiğinde, 30 madde ve üç alt faktörden oluşan Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi model uyum indekslerinin anlamlı olduğu görülmektedir ($\chi^2=759,44$, $sd=398$, $p=.00$, $\chi^2/sd=1.90$). Uyum indeksi değerleri ise RMSEA=.046, RMR= .012, NFI=.95, CFI=.96, IFI=.96, RFI=.95, AGFI=.91, GFI=.92 olarak bulunmuştur. Standart çözümlerden sonra faktörler ve maddeler arasındaki t değerlerine bakılmıştır. Jöreskog ve Sörbom (1996) t değerleri ile ilgili kırmızı ok bulunmamasının tüm maddelerin .05 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. t değerlerinde kırmızı ok bulunmaması tüm maddelerin .05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermiştir.

Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin üç faktörlü yapısının doğrulandığını ve iyi uyum verdiğini göstermektedir.

Güvenirlilik

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin güvenirliliğini incelemek için iç tutarlık, iki yarı güvenirliliği ve test tekrar test yöntemi kullanılmış ve elde edilen bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin İç Tutarlık, İki Yarı Güvenirlilik ve Test Tekrar Test Yöntemiyle Hesaplanan Güvenirlilik Katsayıları

Boyutlar	İç Tutarlık	İki Yarı Güvenirlilik	Test Tekrar Test
1.Faktör 1	.73	.72	.74
2.Faktör 2	.75	.74	.74
3.Faktör 3	.76	.74	.75
5.Ölçek toplamı	.76	.75	.75

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .76, Sperman Brown iki yarı güvenirlilik katsayısı ise .75 ve iki hafta arayla yapılan test tekrar test güvenirlilik katsayısı .75 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlık katsayısı sırasıyla .73, .75, .76 olarak, iki yarı güvenirliliği sırasıyla .72, .74, ve 74 olarak ve test tekrar test güvenirlilik katsayıları sırasıyla .74, .74 ve .75 olarak bulunmuştur.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin, Türk kültürüne uyarlanması için yapılan bu çalışmada ölçeğin dilsel eşdeğerliliğini sağlamak için uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Dil geçerliliği sağlandıktan sonra son şekli verilen ölçek formu ile 40 kişilik bir çalışma grubu üzerinde ilk pilot uygulamalar yapılmış ve maddeler gözden geçirilmiştir. Pilot uygulama sonrasında ölçeğin madde geçerliliğini incelemek için 100 öğrenci üzerinde ölçeğin ilk uygulaması yapılmış ve ölçekte yer alan bütün maddelerin madde toplam korelasyon değerlerinin yeterli düzeyde olduğu görülmüş ve 30 maddeden oluşan ölçek formu üzerinde geçerlik ve güvenirlilik analizleri yapılmıştır.

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve toplam varyansın % 43.77'sini açıklayan üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen üç faktörlü yapının, doğrulayıcı faktör analizi ile model uyumu test edilmiştir. Birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonucunda 30 madde ve üç faktörden oluşan ölçeğin model uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu bulunmuştur ($X^2=203,32$, $sd=139$, $p=.00$, $X^2/sd=1.46$; $RMSEA=.048$, $RMR=.012$, $NFI=.92$, $CFI=.94$, $IFI=.94$, $RFI=.91$, $AGFI=.90$, $GFI=.91$). Araştırma sonucunda elde edilen üç faktörlü yapının ölçeğin orijinali ile genel itibarıyla uyumlu olduğu söylenebilir. Yalnızca 4 ve 12 nolu maddelerin ölçeğin orijinalinin aksine Türk kültürüne uyarlama sürecinin sonucunda Küresel Sivil Katılım alt boyutu yerine Küresel Yetkinlik alt boyutunda yer aldığı boyutta yer aldığı saptanmıştır. Söz konusu iki maddeye ilişkin olarak elde edilen bu durumun hem istatistiksel olarak hem de uzman görüşleri doğrultusunda uygun olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda elde edilen üç faktör ise şu şekilde adlandırılmaktadır: Sosyal Sorumluluk, Küresel Yetkinlik ve Küresel Sivil Katılım. Küresel Vatandaşlık Ölçeği beşli likert tipi bir ölçme aracı olup ölçekten alınabilecek puanlar 30 ile 150 arasında değişmektedir. Sosyal Sorumluluk alt boyutundaki maddelerin tamamı ters puanlanmaktadır. Ölçek toplamından alınacak olan puanların yüksekliği katılımcının Küresel Vatandaşlık düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin güvenirliliğini belirlemek için iç tutarlık, iki yarı güvenirliliği ve test tekrar test güvenirlilik analizi yapılmıştır. Buna göre Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .76, Spermman Brown iki yarı güvenirlilik katsayısı ise .75 ve iki hafta arayla yapılan test tekrar test güvenirlilik katsayısı .75 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının iç tutarlılık katsayısı sırasıyla .73, .75, .76 olarak, iki yarı güvenirliliği sırasıyla .72, .74, .74 olarak ve test tekrar test güvenirlilik katsayıları sırasıyla .74, .74 ve .75 olarak bulunmuştur. Test tekrar test güvenirliliğine ilişkin elde edilen veriler ölçeğin zamana karşı güvenirlilik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ayrıca ölçeğin madde geçerliliğini belirlemek için madde toplam korelasyon değerleri incelenmiş ve madde toplam korelasyon değerlerinin .32 ile .60 arasında sıralandığı görülmüştür. Madde toplam korelasyonunun yorumlanmasında değeri .30 ve üzerinde olan maddelerin ölçülecek özelliği ayırt etme açısından yeterli kabul edildiği ve ölçek toplamı ile uyumlu olduğu (Field, 2009; Büyüköztürk, 2007; Erkuş, 2012) göz önüne alındığında, ölçekte yer alan maddelerin ölçek toplam puanı ile orta ya da yüksek düzeyde ilişkili olduğu ve madde geçerliliğinin sağlandığı söylenebilir.

Sonuç olarak bu araştırma kapsamında Türk kültürüne uyarlaması yapılan Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin üniversite öğrencilerinin Küresel Vatandaşlık Düzeylerinin belirlenmesinde kullanılacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu araştırmadan elde edilen bulguların Ağrı'da oluşturulan çalışma grubundan elde edilmiş olan veriler ile sınırlı olmasından dolayı Küresel Vatandaşlık Ölçeğinin tüm Türkiye'de standart normlarının belirlenebilmesi için güvenirlilik ve geçerlik çalışmasının yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Y. (2011). Sosyal bilimlerde SPSS uygulamaları. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık
- Bornman, E. and Schoonraad, N. (2001), The many faces of globalisation http://umkndsp01.unisa.ac.za/xmlui/bitstream/handle/10500/5217/elir_e_bor_man_many_faces_mousaion.pdf?sequence=1 adlı siteden 23.12.2013 tarihinde alınmıştır.
- Burman, K., De Castro, E., Gonzalez, J., Morton, C., Thompson, B., Kaufman, J., Macfadyen, L.(2013). What is Global Citizenship, Yael Harlap(Ed), Road to Global Citizenship, An Educator's Toolbook, Centre for Teaching and Academic Growth University of British Columbia, <http://ctlt.ubc.ca/files/2011/05/rgctoolbook.pdf> sitesinden 24.12.2013 tarihinde alınmıştır.
- Burrows, D. (2004, October). World citizenship. Paper presented at the American Council on Education Regional Conference on New Directions in International Education, Beloit, Wisconsin. <https://www.beloit.edu/oie/assets/Burrows.pdf> adlı siteden 05.04.2014 tarihinde alınmıştır.
- Büyükoztürk, Ş. (2007). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ceylan, Ş. (2014) Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dünya Vatandaşlığı Eğitimi İle İlgili Görüşleri, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(1), 78-93,
- Erkuş, A. (2012). Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-1. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Ersoy, F. A. (2013) Sosyal Bilgiler Dersinde Küresel Vatandaşlık Eğitimi: Uluslararası Çatışma ve Savaşlara İlişkin Türk Öğretmen ve Öğrencilerin Deneyimleri, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – ENAD, Volume 1, Issue 1, 7-30*
- Esendemir, Ş. (2008). Türkiye’de ve Dünyada Vatandaşlık Eski Sorular Yeni Cevaplar, Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Field, A. (2009). Discovering statistics using SPSS. London: SAGE Press
- Heater, D. (2002), The History of Citizenship Education: A Comparative Outline, <http://pa.oxfordjournals.org/content/55/3/457.full.pdf> adlı siteden, 23.12.2013 tarihinde alınmıştır.
- Jöreskog, K.G., & Sorbom, D. (1996). LISREL 8.54 reference guide. Lincolnwood, IL: Scientific Software International.
- Kalburan C. N, Ceylan, Ş. ve Kandır, A. (2010). The Attitudes of Early Childhood Teacher Candidates Concernin teaching of Woprld Citizenship in The 21. Century, *Citizenship Identy & Culture, Special Issue* (1), 300-309
- Kan, Ç. (2009a). Değişen Değerler Ve Küresel Vatandaşlık Eğitimi, *Kastamonu Eğitim Dergisi* 17(3), 895-904.
- Kan, Ç. (2009b). Sosyal Bilgiler Eğitiminde Küresel Vatandaşlık, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 26, 25-30.
- Kline, R.B. (2011). An Easy Guide to Factor Analysis. New York: The Guilford Press
- Morais, B. D. and Ogden C. A. (2011) Initial Development and Validation of the Global Citizenship Scale, *Journal of Studies in International Education*, 15(5) 445 –466

- Osler, A. and Starkey, H.(2005). Changing Citizenship Democracy and Inclusion in Education, Open University Press McGraw-Hill Education McGraw-Hill House Shoppenhangers Road Maidenhead, Berkshire England SL6 2QL
- Oxfam (2006). Education for global citizenship: A guide for schools. <http://www.oxfam.org.uk/coolplanet/teachers/globciti/downloads/gcguide06.pdf> adlı siteden 22.12.2013 tarihinde alınmıştır.
- Özyurt, C. (2009) Küresel Vatandaşlığın Gelişimi, İmkânı ve Küresel Değerler Eğitimi, I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 159-166
- Pallant, J. (2005). SPSS survival manual: A Step by step guide to data analysis using SPSS for Windows. Australia: Australian Copyright.
- Seçer, İ. (2013). SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi; analiz ve raporlaştırma. Ankara: Anı Yayıncılık
- Shevlin, M.E., & Lewis, C.A. (1999). The revised social anxiety scale: exploratory and confirmatory factor analysis. The Journal of Social Psychology, 2, 250-252.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulama. Türk Psikoloji Yazıları, 3, 6, 49-73.
- Şahin, İ., F. (2011). *Küreselleşme, Avrupa Birliği ve Türkiye*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, Ö.F.(2007) Yapısal eşitlik modellemesine giriş; Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları. Ankara: Ekinoks Yayıncılık
- Takkac, M., Akdemir , A.S.(2012). Training Future Members of The World With An Understanding of Global Citizenship, Procedia - Social And Behavioral Sciences 47, 881 – 885.
- Tuncel, G. ve Uğur, A. C. (2009) İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin “Küresel Vatandaşlık” Kavramına Yükladıkları Anlamlar Üzerine Bir Değerlendirme, I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı,229-232
- Ural, A., Kılıç, İ. (2005). Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, A. ve Ulaş Güdek, H. (2012). Küreselleşme Ve Salt Görüntüsel Medyanın Yükselişi *Atatürk Üniversitesi İletişim Dergisi* 3, 1-19.